

BEATA BODZIOCH

PRZEOBRAŻENIA TEKSTOWE
W PIEŚNIACH ADWENTOWYCH I BOŻONARODZENIOWYCH
ZAMIESZCZONYCH W *ŚPIEWNIKU KOŚCIELNYM*
M.M. MIODUSZEWSKIEGO (1838)
ORAZ W *ŚPIEWNIKU KOŚCIELNYM* J. SIEDLECKIEGO (2015)

Polskie pieśni kościelne w ciągu wieków były notowane w wielu źródłach rękopiśmiennych i drukowanych, często jako dodatkowe śpiewy dołączane do innych ksiąg, np. graduałów, antyfonarzy, hymnarzy itp. (Wit 211). Zasadnicze znaczenie dla dziejów pieśni należy jednak przypisać zbiorom zwanym śpiewnikami. I choć ograniczenie badań nad twórczością pieśniową tylko do śpiewników zdaniem K. Mrowca byłoby dla twórczości tej bardzo niepełne (208), to jednak właśnie śpiewniki stanowią podstawowe źródło do studiów poświęconych tej kategorii śpiewów. Prace takie podejmowane były niejednokrotnie, a jednak dzieje polskich pieśni kościelnych dotąd ciągle są mało znane i dlatego stanowią interesujący materiał badawczy do przeprowadzenia dociekań komparatystycznych z wieloma śpiewnikami, począwszy od powstania jednego z pierwszych polskich śpiewników kościelnych z nutami (Mioduszewski 1838, dalej: Miod.) do ostatniej edycji śpiewnika ks. J. Siedleckiego (dalej: Siedl.2015). Mówiąc o Mioduszewskim 1838, mamy na myśli oczywiście zbiór, w którym znajduje się *Śpiewnik* wraz z dodatkami. Pierwszy z nich opublikowano w roku 1842, drugi i trzeci – w 1853. Autorka artykułu z szacunkiem przechowuje tenże zbiór. Dla zainteresowanych warto dodać,

Dr hab. BEATA BODZIOCH – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Nauk o Sztuce, Katedra Etnomuzykologii i Hymnologii; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: beata.bodzioch@kul.lublin.pl. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7574-9268>.

Dr habil. BEATA BODZIOCH—The John Paul II Catholic University of Lublin, Institute of Art Studies, Department of the Ethnomusicology and Hymnology; address for correspondence: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Poland; e-mail: beata.bodzioch@kul.lublin.pl. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7574-9268>.

że jego reprint ukazał się drukiem w roku 2016. Niniejsze studium dotyczy dwóch wymienionych w tytule artykułu pozycji wyznaczających określoną klamrę czasową. Podczas wstępnego oglądu zebranych śpiewników okazało się, że przemiany językowe i muzyczne zaistniałe w ciągu niemal 200 lat, są wielorakie i niebanalne, potrzebują zatem znacznie więcej miejsca, niż przewidują to ramy jednego artykułu. Ponadto studiując wybrane do analizy zbiory, stało się oczywiste, iż w prezentowanym tekście nie uda się zamieścić kompletu badań obejmujących aspekty związane z językiem polskim i analizą muzykologiczną wszystkich pieśni. Postępując zatem systematycznie, uwagę skupiono na tekstach adwentowych i bożonarodzeniowych. Prace przyczynkarskie obejmujące tematykę pieśniową różnych części roku kościelnego w tych śpiewnikach podejmowali różni autorzy (np. Bodzioch 23-42; Szczeblewski 23-52). Jako narzędzie służące do analizy sporządzono tabelę obrazującą zmiany zachodzące w grupie badanych utworów.

Tabela 1. Pieśni wspólne dla Miod. i Siedl.2015

L.p.	Tytuł pieśni	Zmiany w tekstach	Zmiany w liczbie zwrotek
ADWENTOWE			
1.	Archanioł Boży	+	-
2.	Boże wieczny	+	-
3.	Głos wdzięczny	+	+
4.	Hejnał wszyscy	+	+
5.	Mądrości która	-	+
6.	Po upadku	-	+
7.	Spuście nam na ziemskie	+	+
8.	Zdrowaś bądź Maryja	-	+
BOŻONARODZENIOWE			
1.	A czemuż mój Jezus	-	+
2.	Ach, ubogi żłobie	+	+
3.	Ach, witajże pożądana	+	+
4.	Anioł pasterzom	+	-

5.	Archanioł Boży	+	-
6.	Bóg się rodzi, gwiazda	-	+
7.	Bóg się rodzi, moc	+	-
8.	Bóg się z Panny narodził	-	+
9.	Cieszymy się i pod niebiosy	-	+
10.	Dzieciątko się narodziło	+	+
11.	Gdy się Chrystus rodzi	+	-
12.	Jezu śliczny kwiecie	+	+
13.	Któż o tej dobie	+	+
14.	Mesyjasz przyszedł	+	-
15.	Na Boże Narodzenie	-	-
16.	Narodził się Jezus Chrystus	+	-
17.	Niepojęte dary	+	+
18.	Nowy Rok bieży	+	+
19.	Pan z nieba i z łona	+	+
20.	Pasterze mili	+	+
21.	Pójdźmy wszyscy	+	+
22.	Raduj się ziemio	-	+
23.	Rozkwitnęła się lilija	-	+
24.	Słyszę z nieba	+	+
25.	Tryumfy Króla	+	-
26.	W żłobie leży	+	+
27.	Witaj Jezu ukochany	+	+
28.	Witajmy Jezusa	+	+
29.	Z narodzenia Pana	-	+
30.	Zjawiło się nam	-	+

W tabeli znalazło się zatem 8 pieśni adwentowych i 30 bożonarodzeniowych. Z przeprowadzonych porównań wyłoniły się następujące problemy: zmiana szyku wyrazów, zamiana słów na inne, zastępowanie zdań czy wersów innymi zwrotami, redukcja lub dodawanie zwrotek.

ZMIANA SZYKU WYRAZÓW

Spośród 8 pieśni adwentowych wspólnych dla Miod. i Siedl.2015, tylko w jednej (*Spuśćcie nam na ziemskie niwy*) zauważono tego typu zabieg. Na 31 kolęd

natomiast zmiany dotknęły 6 z nich: *Ach witajże pożądana, Anioł pasterzom mówił, Mesyjasz przyszedł, Witaj, Jezu ukochany, Witajmy Jezusa, W żłobie leży*.

Jako przykład niech posłuży przedostatnia zwrotka pieśni *Anioł pasterzom mówił*. W Miod. brzmi ona następująco: „Słuchajcież Boga Ojca, jako go wam zaleca. Tenci (sic!) jest Syn najmilszy jedyny, wam w raju obiecany, Tego Wy słuchajcie”. W Siedl. ta sama zwrotka ma następującą postać: „Słuchajcież Boga Ojca, jaka wam Go zaleca: ten Ci jest Syn najmilszy jedyny, w raju wam obiecany”. Wydaje się, że nowsza wersja jest poprawniejsza gramatycznie. Poezja jednakże kieruje się własnymi prawami, a zwłaszcza poezja ściśle związana z melodią. Należałoby głębiej rozważyć konsekwencje tego typu zmian i dobrze się zastanowić, czy są one konieczne. Pierwotne brzmienia nie zmieniają znaczenia tekstu, sprawiają natomiast, że jest on bardziej „śpiewny”. Ponadto w pieśniach uświęconych czasem nieostrożnie wprowadzane zmiany powodują zbyt znaczne rozbicie ciągłość tradycji, wprowadzają u śpiewających poczucie niepewności. W sumie jednak oryginalny szyk wyrazów zachowano w około 80% badanych pieśni.

ZAMIANA SŁÓW

Ten zabieg redaktorzy Siedl. przeprowadzili w 4. następujących pieśniach adwentowych: *Hejnał wszyscy* (1 zamiana), *Spuśćcie nam* (1 zamiana), *Archanioł Boży* (2 zamiany), *Głos wdzięczny* (2 zamiany). Zamianę słów na inne dokonano też w dużej grupie kolęd (16): *Ach, witajże* (1 zamiana), *Bóg się rodzi, moc truchleje* (1 zamiana), *Jezu, śliczny kwiecie* (1 zamiana), *Któż o tej dobie* (1 zamiana), *Nowy Rok bieży* (1 zamiana), *Pasterze mili* (1 zamiana), *W żłobie leży* (1 zamiana), *Witaj, Jezu ukochany* (1 zamiana), *Gdy się Chrystus rodzi* (2 zamiany), *Niepojęte dary* (2 zamiany), *Pójdźmy wszyscy* (2 zamiany), *Anioł pasterzom* (3x), *Ach ubogi żłobie* (3x), *Pan z nieba* (3x), *Mesyjasz przyszedł* (4x), *Tryumfy* (6x).

Zauważamy, że w wielu przypadkach zastępowano staropolskie wyrazy, dziś być może niezrozumiałe, terminami współczesnymi, np. w pieśni *Archanioł Boży* zwrot „sromieźliwa” zastąpiono słowem „świętobliwa”. Przeobrażenia słownictwa należą do natury każdego języka. Czy zasadna jest jednak manipulacja przy dawnych pieśniach? Są one przecież dziedzictwem narodowym. Kto nie rozumie, co znaczy „sromieźliwa”, może sprawdzić w *Słowniku wyrazów staropolskich*. Przełożenie go na „świętobliwa” nie oddaje pierwotnego znaczenia. Rezygnację z archaizmów można jednak zrozu-

mieć. Ale dlaczego zmusza się wiernych, by np. w kolędzie *Tryumfy Króla niebieskiego* zamiast łatwego do zaśpiewania „by nas piekła pozbawił”, wykonywać męczące do wypowiedzenia „by nas z piekła wybawił”? Najtrudniej jednak zgodzić się z nic niewnoszącą ingerencją typu: „Pobudziły pasterzów (...) śpiewając”, na: „pobudziły pasterzów (...) śpiewaniem”.

ZMIANY ZWROTÓW W RAMACH WERSÓW

Niejednokrotnie zmianom uległy nie tylko pojedyncze słowa, ale całe zdania. Zjawisko to odnotowano w jednej pieśni adwentowej: *Boże wieczny*. Pierwotny tekst, który zamieścił Mioduszewski, brzmi następująco: „Amen zakrzyknem wdzięcznymi głósy, by nas Bóg świętymi (...)”. Natomiast w śpiewniku Siedleckiego, ten sam fragment ujęto nieco inaczej: „Amen krzyknem głósy swymi, by Pan Bóg ze świętymi (...)”. Nie ma tutaj archaizmów ani ułomności gramatycznych. Jak więc uzasadnić interwencję któregoś z następców ks. Mioduszewskiego? Podobnie postąpiono w kilku kolędach: *Dzieciątko się narodziło*, *Narodził się Jezus Chrystus*, *Pan z nieba*, *Słyszę z nieba muzykę*, *Tryumfy*.

LICZBA ZWROTEK

Porównując teksty pieśni kościelnych, najczęściej zauważa się redukcję wcześniej istniejących zwrotek. Skrócenie tekstu wynika przypuszczalnie z przyczyn praktycznych. Współczesny człowiek nie jest skłonny do dłuższej refleksji, zanikła tradycja śpiewania w domu i poza nim. Funkcje liturgiczne pieśni są ograniczane czasem, chociaż nie zawsze musi tak być.

Druga przyczyna redukcji zwrotek leży w pominięciu tych o zbyt archaicznym brzmieniu. Faktycznie zdarzają się takie. Wydaje się jednak, że lepiej byłoby pominąć całą zwrotkę, niż poprawiać pojedyncze słowa. Za przykład niech posłuży fragment pieśni *Boże wieczny*, *Boże żywy*: „Weselcie się i dziateczki, Matki i cne panienczki; Oto Panna Syna rodzi, Niech ta wieść wszystkich zachodzi”. Ten tekst w Siedl.2015 pominięto i postąpiono słusznie.

Biorąc pod uwagę nieodwracalną już chyba konieczność skracania tekstów pieśni, na plus redaktorów należy zapisać to, że redukcja zwrotek nie nastąpiła mechanicznie (np. pierwotnie było 12 strof, a pozostawiono 6 pierwszych), ale selekcji dokonano, wybierając strofy o najgłębszej treści teologicznej. Należały

do nich często ostatnia lub dwie ostatnie zwrotki. W ten sposób postąpiono z następującymi pieśniami adwentowymi: *Archanioł Boży* (redukcja 5 zwrotek), *Głos wdzięczny* (12), *Hejnał wszyscy* (6), *Mądrości, która* (3), *Po upadku* (6), *Spuście nam* (8), *Zdrowaś bądź Maryja* (8).

Za każdą ze zmian stoją indywidualne, ciekawe zjawiska. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje pieśń *Mądrości która*. Składa się ona z tłumaczonych na język polski siedmiu tzw. Wielkich *Antyfon „O”*, śpiewanych w Nieszporach przed *Magnificat* w okresie poprzedzającym bezpośrednio Boże Narodzenie. Miod. uwzględnił wszystkie teksty, dodał jednak 3 końcowe zwrotki nienależące do tego zestawu. Współcześnie (Siedl.2015) opublikowano 7 „kanonicznych” zwrotek. Wydaje się, że w tym konkretnym przypadku, decyzja redaktorów była uzasadniona.

Kierując się tymi samymi względami, w pieśniach okresu Bożego Narodzenia, wyeliminowano z użytku wiele zwrotek należących pierwotnie do następujących kolęd: *A czemuż mój Jezus* (redukcja 2 zwrotek), *Ach ubogi* (1), *Ach witajże* (3), *Bóg się rodzi, gwiazda wschodzi* (6), *Bóg się z Panny* (1), *Cieszymy się i pod niebiosy* (1), *Dzieciątko się narodziło* (2), *Jezu śliczny kwiecie* (6), *Któż o tej dobie* (4), *Niepojęte dary* (1), *Nowy Rok bieży* (5), *Pan z nieba* (6), *Pasterze mili* (5), *Pójdźmy wszyscy* (4), *Raduj się ziemio* (5), *Rozkwitnęła się lilia* (8), *Słyszę z nieba* (5), *W żłobie leży* (4), *Witaj, Jezu ukochany* (7), *Witajmy Jezusa* (4), *Z narodzenia Pana* (1), *Zjawilo się nam* (4).

W nielicznych przypadkach redaktorzy Siedl.2015 zdecydowali się na wprowadzenie zwrotek, których brakuje u Miod. Należą do nich dwie kolędy: *Witaj Jezu ukochany* (dodano 2 zwrotki), oraz *Zjawilo się nam* (1). W pierwszym przypadku Miod. ma 11 zwrotek. W Siedl.2015 mamy ich 4, z czego dwie pierwsze pochodzą od Miod., a dwie kolejne z Siedl.4. Kolęda *Zjawilo się nam* u Miod. ma 8 zwrotek, a Siedl.2015 ma ich 4. Zwrotka 3 rozpoczynająca się wersem „Pasterze zaraz prędko śpieszyli” nie figuruje w tekście Miod. W tym przypadku jednak redaktorzy nie zaznaczyli źródła tego tekstu.

Pełniejszy obraz przemian zachodzących w polskim repertuarze adwentowo-kolędowym ukaże tabela obejmująca tytuły pieśni znajdujące się w Miod. a pominięte przez Siedl.2015.

Tabela 2. Pieśni z Miod. pominięte w Siedl.2015

Pieśni adwentowe	Pieśni na Boże Narodzenie
1. Chwalmy Boga	1. Alleluja, chwalmy
2. Posła do Panny	2. Betlejem święte
3. Tobie nad pomysł	3. Boże i Królu

4. Urząd zbawienia	4. Bóg w Trójcy Świętej
5. Z pomocą Boga	5. Figurowana
	6. Kiedy król Herod
	7. Kiedy słyszę
	8. Mamy przyjaciela
	9. Narodzenie Chrysta
	10. Narodził się pożądanym
	11. Nużeśmy chrześcijanie
	12. O, błogosławiony
	13. Obchodząc Jezusa
	14. Pasterze bieżeli
	15. Pasterze drzymali
	16. Pasterze paśli
	17. Przyjmij od nas
	18. Szczęśliwa kolebko
	19. W Betlejem mieście
	20. Witaj Jezu nasz
	21. Witajże Dzieciątko
	22. Witam Cię, witam Jezu me kochanie
	23. Wiwat dzisiaj
	24. Wraz pochwalmy
	25. Wspaniałości
	26. Zawitaj Jezu
	27. Zgińcie z oczu

W Siedl.2015 nie umieszczono 5 pieśni adwentowych i 27 kolęd. W Tabeli 3 ukazano natomiast repertuar pieśni dodanych w Siedl.2015. Okazuje się, że Siedl.2015 zawiera aż 21 „nowych” śpiewów adwentowych i 28 kolęd:

Tabela 3. Pieśni dodane w Siedl.2015

Pieśni adwentowe	Pieśni na Boże Narodzenie
Cz. 1	1. A wczora z wieczora
1. Błogosławiona	2. Anieli w niebie śpiewają
2. Niech się radują	3. Anioł Pański, otoczony światłością
3. Oto Pan Bóg przyjdzie	4. Chryste, zbawienie ludzkości
4. Oto Pan przybywa	5. Cicha noc, święte noc
5. Otwórzcie się szeroko	6. Dlaczego dzisiaj
6. Pan jest blisko	7. Do Betlejemu
7. Przybądź, Panie	8. Do szopy, hej pasterze

8. Przyjdź, Panie Jezu	9. Dzień to jest dziś wesela
9. Stwórcu gwiazdzistych przestworzy	10. Dzisiaj chór aniołów
10. W tym świętym czasie	11. Dzisiaj w Betlejem
11. Z powagą przygotujcie	12. Jezusa narodzonego
Cz. 2	13. Mizerna cicha
12. Córko Syjońska	14. Narodził się nam Zbawiciel
13. Czekam na Ciebie	15. Niechaj będzie głośno wszędzie
14. Grzechem Adama	16. O, Gwiazdo Betlejemska
15. Gwiazdo morza	17. O, Jezu nasz Zbawicielu
16. Matko Odkupiciela	18. Od bram dalekich
17. Niebiosą roś „spuśćcie”	19. Przybądźcie tu z wiarą
18. Niebiosą roś slijcie	20. Przybieżeli do Betlejem
19. Oto Panna pocznie	21. Przystąpmy do szopy
20. Pragniemy Ciebie	22. Serca ludzkie się radują
21. Stworzycielu gwiazd świecących	23. Słysz! Już herold śpieszy
	24. Wesołą nowinę
	25. Wśród nocnej ciszy
	26. Z nieba wysokiego
	27. Za radosne Święta
	28. Zstąpiłeś z gwiazd dalekich

Przedstawione w artykule uwagi na temat tekstów polskich pieśni adwentowych i bożonarodzeniowych nie upoważniają do wyprowadzenia ogólnych i wiążących wniosków. Stanowią one jedynie zarys szerokiej problematyki związanej z procesami zmian zachodzących w polskich pieśniach kościelnych w ciągu niemal 200 ostatnich lat i to tylko na podstawie dwóch śpiewników. Niemniej przeprowadzone prace badawcze wskazują na stałe punkty uwzględniane przy dokonywaniu zmian. Po pierwsze daje się zauważyć uwspółcześnianie dawnych tekstów. Nie jest to praktyka nowa, gdyż już w połowie XX wieku wprowadzono wiele poprawek w *Śpiewniku kościelnym*, zredagowanym pod patronatem Episkopatu Polski (1956). Redaktorzy Siedl.2015 byli tego świadomi i nie uznawali za błąd „uwspółcześnień słów tam, gdzie to było konieczne. Za konieczne zaś (...) uznaliśmy zastąpienie słów obecnie niezrozumiałych oraz tych, których dzisiejsze znaczenia rażąco odbiega od pierwotnego” (Kałamierz 10). Mimo tego trzeba zapytać, czy wszystkie wprowadzone poprawki mają pełne uzasadnienie? W tym kontekście jawi się problem ewentualnej kontynuacji tej tendencji w następnych wydaniach, co stwarza niebezpieczeństwo braku stabilności tekstów. Wreszcie nie jest bezzasadna troska o kształt tradycyjnych, wielowiekowych tekstów, zwłaszcza

autorstwa wybitnych poetów, takich jak Jan Kochanowski, czy Franciszek Karpiński (Pawlak 503).

Trzeba także zauważyć, że w wydaniu jubileuszowym *Śpiewnika kościelnego* J. Siedleckiego (1928) redaktor W. Świerczek wprowadzał już zmiany i to nie tylko tekstowe, ale także melodyczne i rytmiczne. Za każdym jednak razem skrupulatnie je przy poszczególnych śpiewach odnotowywał. Tej praktyki zabrakło w kolejnych wydaniach śpiewnika, także w Siedl.2015. Ponadto w tymże wydaniu istnieje grupa pieśni oznaczonych jako zaczerpnięte z Miod., które w rzeczywistości tam się nie znajdują, np. *Anieli w niebie*.

Drugim bardzo ważnym zagadnieniem jest redukcja zwrotek w wielu pieśniach. Dokonano jej w siedmiu pieśniach adwentowych i aż w 22 kolędach. Redaktorzy Siedl.2015 do tej kwestii w ogóle się nie odnoszą. Dlatego trzeba hipotetycznie założyć, że głównymi przyczynami są: zbyt długie teksty, treści niezrozumiałe dla współczesnego wykonawcy, chęć dostosowania pieśni do użytku liturgicznego i wreszcie – czego nie można wykluczyć – indywidualne zdanie twórców śpiewnika. Szkoda jednak, że niektóre dokonane skróty burzą ustalony schemat pieśni, np. *Zdrowaś bądź Maryja*, gdzie poszczególne zwrotki stanowią swoisty akrostych całego *Pozdrowienia Anielskiego* (Pawlak 503).

Aby dokonać całkowitej oceny zmian przeprowadzonych w pieśniach, trzeba, poza tekstami, koniecznie uwzględnić poprawki melodyczne i rytmiczne. Ta jednak problematyka czeka na kolejne studia komparatystyczne.

BIBLIOGRAFIA

- Bodzioch, Beata. „Pieśni ku czci świętych Pańskich funkcjonujące w Śpiewniku ks. M.M. Mioduszewskiego oraz w wybranych edycjach Śpiewnika ks. J. Siedleckiego na przykładzie postaci św. Antoniego”. *Annales Lublinenses pro Musica Sacra*, nr 10, 2019, ss. 23-42.
- Bodzioch, Beata. „Śpiewy liturgii adwentu”. *Liturgia Sacra*, nr 2, 1999, ss. 345-364.
- Garnczarski, Stanisław. „Pieśń Boże wieczny, Boże żywy. Tekst oraz jego warianty w źródłach drukowanych”. *Annales Lublinenses pro Musica Sacra*, nr 2, 2011, ss. 59-70.
- Garnczarski, Stanisław. *Polska pieśń adwentowa w drukach od XVII do XX wieku*. Biblos, 2014.
- Kałamarz, Wojciech. „Przedmowa do XLI J. Siedleckiego”. *Śpiewnik kościelny*, red. Wojciech Kałamarz, Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy, 2015, ss. 9-11.
- Mrowiec, Karol. „Dokumentacja źródłowa polskich pieśni kościelnych – religijnych. Potrzeba i główne problemy.” *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, nr 3, 1982, ss. 201-210.
- Pawlak, Ireneusz. „Śpiewnik kościelny, wyd. XLI, red. Wojciech Kałamarz, Kraków 2015, ss. 1422”. *Liturgia Sacra*, nr 2, 2015, ss. 499-505.
- Siedlecki Jan, oprac. *Śpiewnik kościelny*, red. Wojciech Kałamarz, Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy, 2015.

Szczeblewski, Łukasz. „Ewolucja śpiewów ku czci Najświętszej Maryi Panny perspektywie przemian repertuarowych XIX-XX w. Studium na podstawie wybranych utworów w śpiewnikach ks. M.M. Mioduszeńskiego i ks. J. Siedleckiego”. *Musica Ecclesiastica*, nr 14, 2019, ss. 23-53.

Śpiewnik kościelny, red. Michał Marcin Mioduszeński, Kraków, Drukarnia S. Gieszkowskiego, 1838.

Śpiewnik kościelny, red. Maria Nowogrodzka, Pallottinum, 1956.

Wit, Zbigniew. „Źródła polskich pieśni nabożnych”. *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, nr 3, 1982, ss. 210-216.

PRZEOBRAŻENIA TEKSTOWE W PIEŚNIACH ADWENTOWYCH
I BOŻONARODZENIOWYCH ZAMIESZCZONYCH
W *ŚPIEWNIKU KOŚCIELNYM* M.M. MIODUSZEWSKIEGO (1838)
ORAZ W *ŚPIEWNIKU KOŚCIELNYM* J. SIEDLECKIEGO (2015)

Streszczenie

Podjęte badania komparatystyczne dotyczą repertuaru pieśni adwentowych i kolęd zawartego w dwóch wybranych śpiewnikach. W ciągu niemal 200 lat dokonano w pieśniach wielu zmian tekstowych. Obejmują one zmianę szyku, wymianę wielu słów na inne, zastępowanie nowym brzmieniem całych zwrotów i wersów oraz korekty w liczbie zwrotek. Zauważa się przede wszystkim tendencje do uwspółcześniania tekstów dawnych i redukcję strof. Zachodzące procesy nie są wynikiem naturalnej ewolucji języka, ale rezultatem ingerencji pojedynczych osób. Z wieloma skutkami zaistniałych interwencji trudno się zgodzić. Skalę przeobrażeń wybranej grupy pieśni i wiążące wnioski można będzie w sposób pełniejszy określić dopiero po przeprowadzeniu studiów porównawczych dotyczących melodyki i rytmiki pieśni.

Słowa kluczowe: pieśń kościelna; śpiewnik kościelny; tradycja; współczesność; kultura muzyczna.

TEXT TRANSFORMATIONS IN ADVENT SONGS AND CHRISTMAS CAROLS
PUBLISHED IN *ŚPIEWNIK KOŚCIELNY* BY M.M. MIODUSZEWSKI (1938)
AND *ŚPIEWNIK KOŚCIELNY* BY J. SIEDLECKI (2015)

Summary

The comparative research undertaken concerns the repertoire of Advent songs and Christmas carols contained in two selected songbooks. Over the course of almost 200 years many textual changes have been made to the songs. These include changing the order, exchanging many words for others, replacing whole phrases and verses with new wording, and corrections in the number of stanzas. The tendency to modernise old texts and to reduce stanza is particularly noticeable. These processes are not the result of the natural evolution of language, but the result of the intervention of individuals. It is difficult to agree with many of the consequences of these interventions. The scale of transformation of the selected song group and the conclusions can only be more fully determined after a comparative study of the melody and rhythm of the songs.

Key words: church song; church songbook; tradition; contemporary times; musical culture.